

УДК 378.147:793.31

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ПЕДАГОГА ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ ХОРЕОГРАФІЇ

Лариса Гусаченко

старший викладач кафедри музики і хореографії
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ Донецької області, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-0320-0369>
lar67gus@gmail.com

Анотація. У статті порушено проблему комплексної підготовки майбутніх педагогів-хореографів. Зазначено, що хореографія позитивно впливає на психічний та фізичний стан хореографа. Підкреслено, що мистецтво хореографії активно впливає на всі сторони розвитку особистості та відіграє значну роль у духовно-моральному, інтелектуальному, естетичному вихованні хореографа, є невід'ємною частиною духовної культури українців. Визначено фахові функції педагога-хореографа такі, як: інформаційна, розвивальна, соціальна, орієнтаційна, дослідницька та професійна. Висвітлено необхідність розвитку професійно-творчої компетентності як фактора формування висококваліфікованого педагога-хореографа в умовах оновлення системи освіти. Розкрито особливості формування професіоналізму педагога як фактора забезпечення якості викладання хореографії.

Ключові слова: хореографія; хореограф; духовно-моральні цінності; професіоналізм; естетичне виховання; національно-патріотичне виховання; естетичне виховання; фізичне виховання; інтелектуальний розвиток; комунікативні технології; компетентність.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасна вища освіта орієнтована на пріоритетність національно-духовного розвитку особистості майбутнього педагога-хореографа, який покликаний залучити дітей до найкращих надбань світової та вітчизняної науки, мистецтва та культури. Однією з пріоритетних проблем вищої школи на етапі інтеграції України до європейського освітнього простору є підготовка високопрофесійних фахівців нової генерації. Сучасній школі потрібні педагоги, які уособлюють яскраву творчу індивідуальність, здатну забезпечити максимальну реалізацію творчого потенціалу вихованця. Вирішальна роль у модернізації системи освіти належить вищим педагогічним навчальним закладам, бо саме тут формується професіоналізм майбутнього фахівця, здатного активізувати інтелектуальний та духовно-творчий потенціал вихованця та забезпечити високу якість викладання хореографії.

Поставлена проблема дослідження виходить із пріоритетної ролі творчої діяльності в інтелектуальному, духовному та професійному розвитку викладача. Вона є необхідною умовою для формування професійної компетентності майбутнього педагога-хореографа. А це є предметом запропонованого надалі дослідження: визначення професійної компетентності майбутнього фахівця як показника якості освіти.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Аналіз теоретичних досліджень та історичного досвіду навчання хореографії представлено в працях Н. Базарової, А. Ваганової, А. Гуменюк, С. Зубатової, О. Жирова, Ю. Станішевського та ін. Вплив танцювального мистецтва на духовний розвиток особистості висвітлено В. Верховинець, П. Коваль, Ю. Хижняк, А. Шевчук та ін.

Проблемі підготовки майбутнього педагога-хореографа в сучасній науці надається належна увага, зокрема таким її аспектам, як:

- розвиток особистості вчителя в процесі професійної підготовки (І. Бех, І. Зязюн, В. Кирилук);
- індивідуальність майбутнього педагога (В. Рибалко, К. Альбуханова-Славська);
- підготовка педагога-хореографа до творчої професійної діяльності (В. Загвязинський, О. Голдріч, Н. Дем'яненко та ін.);
- загальнокультурний розвиток педагога (О. Рудницька, О. Олексюк);
- творча індивідуальність майбутнього педагога-хореографа (С. Шалапа, М. Корисько, А. Шевчук).

Формування професійних умінь майбутніх учителів хореографії представлено в наукових доробках О. Таранцевої, Б. Стасько, О. Голдріч, М. Вантух.

Проблемі формування професійності (як процесу становлення професіоналізму майбутнього педагога) приділено увагу: О. Дем'янчук (розглянуто формування відповідних професійних знань, умінь і навичок), І. Онищенко (обґрунтовано сучасні вимоги до професійної підготовки педагогів в умовах інформатизації освіти), О. Березюк (висвітлено необхідність володіння полікультурною компетентністю), О. Кисла (обумовлено впровадження інноваційних технологій у навчальному процесі вищих навчальних закладів та їхнє значення у формуванні професійної компетентності майбутніх педагогів) та інші.

Аналіз вагомого за результатом теоретичного та практичного доробку сучасної педагогічної науки дозволяє стверджувати, що поза увагою дослідників залишається психолого-педагогічні аспекти підготовки майбутніх педагогів-хореографів у єдності з інтелектуально-пізнавальним, емоційно-ціннісним ставленням до танцювального мистецтва, загальнокультурної обізнаності, фахових психолого-педагогічних умінь і хореографічного професіоналізму.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Визначити та акцентувати увагу на проблемі професіоналізму педагога-хореографа як факторі забезпечення якості викладання хореографії.

Результати дослідження. На сучасному етапі розвитку системи освіти в Україні якості навчання приділяється особлива увага. Основною метою освітньої політики уряду нашої країни є задоволення потреби суспільства і держави в компетентних працівниках. І, безумовно, у такому утворенні зацікавлені не лише викладачі, держава, роботодавці, а й ті, хто здобуває освіту. При цьому освіта

являє собою процес формування і вдосконалення навчальних досягнень, які набувають найвищого рівня та професійної компетентності в сфері діяльності.

Однією із суттєвих ознак викладання хореографії є розвиток культурної, правової, мовної, етикетної та естетичної компетентності, а основи сучасного викладання хореографії базуються на системному характері навчання. Схожої думки дотримується українська дослідниця Л. Масол, яка зазначає, що хореографічне мистецтво сприяє не лише засвоєнню унікальних надбань людства, а й створенню власного духовного світу. Науковець зазначає необхідність збагачення програм підготовки майбутніх педагогів-хореографів елементами хореографічного мистецтва. Звичайно, такий підхід включає в себе насамперед ключові знання, уміння, навички виконавської діяльності та методи контролю і передбачає:

- початковий рівень викладання хореографії;
- рівень освоєння практичних прийомів і методів у викладанні хореографії;
- рівень удосконалення методів і прийомів у викладанні хореографії;
- ключові показники якості викладання хореографії.

Найбільш значущими для педагога-хореографа є виконавська, балетмейстерська і педагогічна сфери діяльності. На сьогодні українські науковці (А. Кривохижа, Н. Корисько, В. Кирилюк) досліджують цю проблему в межах сучасного навчального процесу. Було зроблено висновок, що слабкою ланкою в системі підготовки хореографів є оптимальний розвиток професійно значущих фізичних якостей, покликаних забезпечити технічне вдосконалення вмій і навичок, які неможливо здійснити без певної фізичної підготовленості [1; 5; 6]. Доброзичлива підтримка, професійний підхід та творча наснага є тими чинниками, що скорочують час становлення творчих індивідуальностей та формування професійної компетентності майбутніх педагогів. У цьому і полягає мотиваційно-ціннісний компонент, який є структурним елементом професіоналізму вчителя. Він містить у собі потребу педагога в творчості, що припускає досягнення мети в професійно-творчій діяльності та сприяє уявленню про себе як про професіонала.

Професійно значущі рухові якості є найважливішою якісною характеристикою професійної діяльності хореографа і визначаються переважно фізичною підготовленістю, рівнем розвитку гнучкості й низкою фізичних якостей: спритністю, витривалістю, швидкістю, силою та координаційними здібностями [2; 3; 4; 12].

Структуру рухової підготовленості хореографів доцільно визначати на основі факторного аналізу. Основними факторами, що визначають рухову підготовленість, є:

- пластичність рухової дії та розвиток мобільності периферичних суглобів верхніх і нижніх кінцівок;
- пластичність рухової дії та мобільність тазостегнових суглобів у різних площинах;
- пластичність рухової дії та мобільність ланок опорно-рухового апарату;

- фактор швидкісно-силової підготовленості;
- загальна витривалість нижніх і верхніх кінцівок.

Сучасні технології та якість хореографічної освіти – взаємопов'язані поняття. Так, поняття «якість» запозичене з філософської науки, де воно означає істотну визначеність, цілісність явища. Під якістю освіти мається на увазі загальнопедагогічна категорія, яка визначає стан і результативність процесу освіти в суспільстві. Якість хореографічної освіти належить до спеціального педагогічного терміна, що враховує специфіку підготовки хореографа, роль цієї професії в сучасному суспільстві.

Зазначимо, якою б досконалою технологія не була, вона не може врахувати всього різноманіття творчого процесу, тому необхідна єдність технічного компонента з духовно-особистісним і соціально-педагогічним. У живому процесі неможливо «виділити» технологічну підсистему, бо всі інші компоненти взаємопов'язані. Тому необхідно відмовитися від спроб жорстко зафіксувати цю сферу. Важливо простежити «перехід» технології відносин між суб'єктами реального процесу.

Педагогічна майстерність полягає в тому, щоб знайти технологічне рішення для розвитку всієї сукупності якостей особистості. Визначаючи вимоги до особистості педагога, що забезпечують його готовність до професійної діяльності, психолого-педагогічна наука прагне об'єднати їх у більш узагальнені цілісні властивості. Спектр цих властивостей досить різноманітний.

Специфіка педагогічної діяльності вимагає від хореографа володіння системою загальнокультурних і загальнонаукових, спеціальних та психолого-педагогічних знань. Так визначаються вимоги до теоретичної готовності педагога і відповідно до професіоналізму працюючих в освіті хореографів, орієнтованих на особистісну і довірливу модель взаємодії з учнями. Тож педагог повинен бути:

- активним, емоційним;
- мати позитивний імідж стосунків з учнями і демократичний стиль у педагогічному керівництві ними;
- відкритим, надавати співчуття і підтримку кожній дитині в процесі навчання;
- має володіти педагогічною майстерністю;
- уміти поєднувати повагу до особистості вихованця з вимогливістю до нього;
- повинен мати культуру мови, культуру зовнішнього вигляду, бездоганність манер;
- бути духовним, моральним, ерудованим;
- мати інтерес до знань і прагнення до того, хто самовдосконалюється;
- бути активною та доброзичливою особистістю;
- мати почуття патріотизму;
- бути добрим, соціально і комунікативно адаптивним;
- справедливим;

- мати почуття власної гідності та впевненості в собі;
- володіти педагогічною спостережливістю і тактом;
- бути терпимим, уміти керувати своїми емоціями;
- бути креативним;
- володіти артистизмом, бути життєрадісною людиною, яка з оптимізмом дивиться в майбутнє.

Основу професійної компетентності педагога становить його практична готовність до самоорганізації своєї діяльності, яка складається з розуміння та вміння планувати свою діяльність, правильно розподіляти свій час і знаходити оптимальні способи її організації, умінь самоконтролю, самоаналізу і самооцінки її результатів. І, звичайно, в умовах інформатизації системи освіти формування професійної компетентності педагога-хореографа неможливе без розвитку в нього вмінь кваліфіковано вибирати і застосовувати інформаційні та комунікаційні технології в педагогічній діяльності [4, с. 12].

Формування професійної компетентності – процес, у якому необхідне постійне підвищення професіоналізму. Динаміка формування фахової компетентності залежить від середовища, тому саме професійна підготовка повинна стимулювати фаховий саморозвиток педагога такими видами роботи, як дослідницька діяльність, інноваційна діяльність, освоєння нових педагогічних технологій.

У зв'язку з цим, сучасний педагог-хореограф повинен демонструвати:

- використання в процесі навчання різноманітних професійних завдань, що вимагають застосування різних програмних засобів для їхнього вирішення;
- організацію і проведення занять, семінарів, відкритих уроків із застосуванням інформаційних і комунікаційних технологій.

Для організації самоосвіти та вдосконалення методичної майстерності вчителя необхідно:

- орієнтуватися в новітній спеціальній та психолого-педагогічній літературі;
- володіти різними способами пізнання й освоєння навколишнього світу, методами пошуку, обробки і використання інформації;
- уміти інтерпретувати й адаптувати інформацію для учнів.

Очевидно, що на сьогодні нам необхідні фахівці хореографи, здатні творчо мислити, шукати нестандартні шляхи вирішення різних проблем, які вміють висувати нові ідеї. Педагог-хореограф повинен допомогти батькам виявити творчі здібності їхньої дитини, порадити, як їх краще розвивати, а також навчити самих дітей вирішувати в процесі навчання проблеми, що виникають, творчо підходити до своєї справи.

Дуже важливо педагогу-хореографу створити емоційно-сприятливу атмосферу в колективі для кожної дитини та забезпечити її духовний розвиток, тим самим надати можливість кожній дитині пережити радість творчості, випробувати щастя і гордість за результати своєї праці. Тільки тоді результативність праці педагога і студента вийде на якісно новий рівень.

Тому завдання вчителя хореографії не лише виявляти творчі здібності особистості, а й розвивати їх, підібравши індивідуальний підхід до кожної дитини.

Передусім педагог повинен володіти психологічними знаннями про вікові та індивідуальні особливості кожного учня, основи психічних процесів і психологічні механізми, що лежать в основі виховання і навчання. Також йому необхідні знання особливостей педагогічної діяльності, її структури, вимог, які вона висуває до особистості педагога, основ професійно-особистісного самовиховання і саморозвитку.

Професійність педагога – це єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності. Специфіка педагогічної творчості полягає у взаємодії сформованих навичок діяльності та структури педагогічного процесу, що вимагає модифікації всіх прийомів, бо набуті в процесі навчання вміння та навички застосовуються в умовах, що постійно змінюються.

Отже, формування професійної діяльності педагогів-хореографів ми вбачаємо як систематизоване накопичення позитивно-кількісних і якісних змін, які дозволяють ефективно здійснювати професійно-творчу діяльність.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Педагог-хореограф повинен бути добре підготовленим у своїй спеціальній галузі: хореографії, а також одержувати сучасні знання з педагогіки та психології відповідно до його професійної діяльності. Хореограф повинен постійно керувати розумовою діяльністю вихованців, а також прагнути до підвищення власного інтелектуального рівня: володіти здібностями режисера-постановника, танцюриста, сценографа, музиканта; зберігати, пропагувати та розвивати народні традиції, спадщину видатних балетмейстерів минулого та сучасності, виховувати здібність мислити хореографічними образами.

Основним показником якості викладання в хореографії є формування професійної компетентності педагога-хореографа, здатного здійснювати діяльність у мінливих соціально-економічних та інформаційно-технологічних умовах, аналізувати результати педагогічної діяльності та отримувати позитивні результати при її здійсненні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білошкурський, В. С., Шалапа, С. В. і Перепелкін, В. В. (2014). *Танцювальне мереживо Полтавського краю*. Київ, Україна: НАКККіМ.
2. Ваганова, А. Я. (2004). *Основы классического танца*. Санкт-Петербург, Россия: «Лань».
3. Вантух, М. М. (2014). Сьогодення народного хореографічного мистецтва України. *Матеріали II Всеукраїнської науково-творчої конференції «Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі»*. (С. 3–5). Київ, Україна: НАКККіМ.
4. Голдріч, О. (2004). *Хореографія*. Львів, Україна: Край.
5. Дем'янюк, Н. (2010). *Формування національної культури молоді в педагогічній спадщині В. Верховинця*. Полтава, Україна: ТОВ «АСМІ».

6. Жиров, О. А. (2006). Историко-педагогічні основи становлення і розвитку народної хореографії в Україні другої половини ХХ ст. *Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка*, 5, 57–65.
7. Зихлинская, Л. і Мей, В. (2005). *Первые шаги: примеры уроков для молодых педагогов*. Киев, Украина: Логос.
8. Кирилюк, В. М. (2007). *Сучасні освітні технології в хореографічній підготовці*. Ніжин, Україна: НДУ ім. М.Гоголя.
9. Корисько, Н. М. (2015). Хореографія як контемпорарне мистецтво: культурологічний аспекти. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2, 101–106.
10. Кривохижа, А. М. (2006). *Гармонія танцю*. Кіровоград, Україна: РВЦКДПУ ім. Винниченка.
11. Забрєдовський, С. Г. (2010). *Методика роботи з хореографічним колективом*. Київ, Україна: НАКККіМ.
12. Шалапа, С. В. і Корисько, Н. М. (2010). *Методика роботи з хореографічним колективом*. Київ, Україна: НАКККіМ.
13. Полятков, С. С. (2005). *Основы современного танца*. Ростов-на-Дону, Россия: Феникс.
14. Рудницька, О. (2000). *Українське мистецтво у полікультурному просторі*. Київ, Україна: ЕксОб.
15. Шевчук, А. С. (2016). *Дитяча хореографія*. Тернопіль, Україна: Мандрівець.

ПРОФЕССИОНАЛИЗМ ПЕДАГОГА КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА ПРЕПОДАВАНИЯ ХОРЕОГРАФИИ

Лариса Гусаченко

старший преподаватель кафедры музыки и хореографии

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

г. Славянск, Донецкая обл., Украина

<https://orcid.org/0000-0003-0320-0369>

lar67gus@gmail.com

Аннотация. В статье затронута проблема необходимости комплексной подготовки будущих педагогов-хореографов. Указано, что хореография положительно влияет на психическое и физическое состояние хореографа. Подчеркнуто, что искусство хореографии активно влияет на все стороны развития личности и играет значительную роль в духовно-нравственном, интеллектуальном, эстетическом воспитании хореографа, является неотъемлемой частью духовной культуры украинцев. Определены профессиональные функции педагога-хореографа такие, как: информационная, развивающая, социальная, ориентационная, исследовательская и профессиональная. Отражена необходимость развития профессионально-творческой компетенции как фактора формирования высококвалифицированного педагога-хореографа в условиях обновления системы образования. Раскрыты особенности формирования профессионализма педагога как фактора обеспечения качества преподавания хореографии.

Ключевые слова: хореография; хореограф; духовно-нравственные ценности; профессионализм; эстетическое воспитание; национально-патриотического воспитания; эстетическое воспитание; физическое воспитание; интеллектуальное развитие; коммуникативные технологии; компетентность.

TEACHER'S PROFESSIONALISM AS A FACTOR OF ENSURING THE QUALITY OF TEACHING CHOREOGRAPHY

Larysa Husachenko

Senior Lecturer of Music and Choreography Department
SHEE "Donbass State Pedagogical University"
Sloviansk, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-0320-0369>

lar67gus@gmail.com

Abstract. The article touches upon the problem of the necessity for complex training of future teachers-choreographers. The relevance of the paper derives from the primacy of creative activity in the teacher's intellectual, spiritual and professional development.

It's indicated that the choreography influences positively the mental and physical state of the choreographer. It's also emphasized that the choreographic art has a great impact on all aspects of a personality's development and plays an important role in the spiritual-moral, intellectual, aesthetic education of the choreographer and is a part of the spiritual culture of Ukrainians.

A great number of literary resources on issues of future teachers-choreographers' training has been analyzed. Analyzing theoretical researches and empirically based findings of the contemporary pedagogy allows to state that there is the lack of psychological and pedagogical studies of future teachers-choreographers' training in conjunctions with intellectual and cognitive, emotional and valuable attitude to the choreographic, cultural, professional psychological and pedagogical skills and choreographic professionalism.

The professional functions of the teacher-choreographer are determined as: informational, developing, social, orientation, research and professional. The need for the development of professional and creative competence as the determinants of training of a highly qualified primary school teacher in the conditions of updating the education system. The features of the development of the teacher's professional creative competence as a factor in ensuring the quality of teaching choreography.

The author concludes that teachers-choreographers have to be well-trained in the sphere of their specialization – choreography and simultaneously get relevant knowledge in the sphere of psychology and pedagogy. The main indicator of qualitative training in choreography is the development of professional competences of a teacher-choreographer who is able to conduct the activity in changeable socio-economical and information-technological conditions, to analyze the results of pedagogical activity and to get the positive results.

Key words: choreography; spiritual and moral values; professionalism; aesthetic education; national-patriotic education; physical education; intellectual development; communication technologies; competence.

REFERENCES

1. Biloshkurskyi, V. S., Shalapa, S. V., & Perepelkin, V. V. (2014). *Dance space of Poltava region*. Kyiv, Ukraine: NAKKKiM.
2. Vaganova, A. Y. (2004). *Fundamentals of classical dance*. Saint-Petersburg, Russia: "Lan".
3. Vantukh, M. M. (2014). The Present of the National Choreographic Art of Ukraine. *Proceedings from II Vseukrainskoi naukovo- tvorchoi konferents "Osoblyvosti roboty khoreohrafa v suchasnomu sotsiokulturnomu prostori"*. (Pp. 3–5). Kyiv, Ukraine: NAKKKiM.
4. Goldrih, O. (2004). *Choreography*. Lviv, Ukraine: Krai.

5. Demianko, N. (2010). *Formation of the national culture of youth in the pedagogical heritage of V. Verkhovynetsia*. Poltava, Ukraine: TOV "ASMI".
6. Zhirov, O. A. (2006). Historical and pedagogical bases of the formation and development of folk choreography in Ukraine in the second half of the twentieth century. *Problemy suchasnosti: kultura, mystetstvo, pedahohika*, 5, 57–65.
7. Zykhllynskaia, L., & Mei, V. (2005). *First steps: examples of lessons for young teachers*. Kyiv, Ukraine: Lohos.
8. Kyryliuk, V. M. (2007). *Modern educational technologies in choreographic preparation: teaching method*. Nizhyn, Ukraine: NDU im. M.Hoholia.
9. Korysko, N. M. (2015). Choreography as Contemporary Art: Cultural Aspects. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 2, 101–106.
10. Kryvokhyzha, A. M. (2006). *Dance Harmony*. Kirovograd, Ukraine: RVTsKDPU im. Vynnychenka.
11. Zabredovskyi, S. H. (2010). *Methodologie of work with the choreographic collectivity*. Kyiv, Ukraine: NAKKKiM.
12. Shalapa, S. V., & Korysko, N. M. (2010). *Methodology of work with choreographic collectivity*. Kyiv, Ukraine: NAKKKiM.
13. Poljatkov, S. S. (2005). *Fundamentals of Modern Dance*. Rostov-on-Don, Russia: Feniks.
14. Rudnytska, O. (2000). *Ukrainian art in the multicultural space*. Kyiv, Ukraine: EksOb.
15. Shevchuk, A. S. (2016). *Children's choreography*. Ternopil, Ukraine: Mandrivets.

Матеріали надійшли до редакції 28.03.2018 р.